

Inleiding.

Het hengelen op roofvis is van oudsher een belangrijk aspect in het visserijbeleid, vroeger quasi uitsluitend met consumptie als motief, de laatste tien jaar ook steeds meer louter om het hengelplezier. Wat ook de beweegreden is, vast staat dat het vissen op roofvis een bijzonder gespecialiseerde en nog steeds groeiende discipline in de hengelsport is geworden. Het is dus niet onrealistisch te stellen dat de roofvis in onze binnenwaters onder toenemende (hengel)druk staat. Een gegeven waarop zowel de overheid als de hengelsector passend dienen in te spelen, willen we de dubbele doelstelling – het vrijwaren van zowel de visfauna als het hengelplezier voor de komende generaties – realiseren. Het gaat dus om een gedeelde verantwoordelijkheid met oog op een duurzaam visserijbeleid.

De technisch snel evoluerende hengelsport en de nieuwe inzichten in het milieu- en waterbeheer vragen regelmatig om een bijsturing van eerder gemaakte keuzes en inzichten. Een gedragen doelgroepbeleid vraagt ook om een afweging van zowel zuiver objectieve criteria als van puur emotionele overwegingen. Dit is in het bijzonder typerend voor de hengelwereld. De discussie tussen voor- en tegenstanders van een terugzetplicht of het “no-kill” principe voor roofvis, is daarvan één van de duidelijkste voorbeelden.

Het meest objectieve werkinstrument voor het visserijbeleid is echter de Vlaamse visserijwetgeving. Afhankelijk van de invalshoek durven daarin “rover” en “prooi” al eens van rol wisselen; m.a.w. wie wordt belaagd door wie: de prooivis door de roofvis of de roofvis door de hengelaar ? Op haar beurt dient overheid, vanuit haar doelstelling de visstand te beschermen, ook op “jacht” te gaan naar overtreders van die visserijwetgeving. Om niet te repressief over te komen stimuleert de overheid echter ook een bewuste hengelethiek bij de vissers, die de vissen respecteert en de populaties in evenwicht houdt.

De roofvis in onze wetgeving.

De Wet op de Riviervisserij en vooral haar talloze uitvoeringsbesluiten is doordrongen van rechtstreekse en onrechtstreekse bepalingen die de roofvisstand moeten beschermen. Door de jaren heen werden hieraan uitzonderingsmaatregelen toegevoegd, doorgaans inspeland op trends in de hengelsport. Bij een aantal bepalingen en uitzonderingen kunnen intussen vraagtekens geplaatst worden, wat op zich niet abnormaal is gezien noch het beheer, noch het gebruik van de visstand een statisch gegeven zijn. We geven hierna een overzicht.

De gesloten tijden.

De gesloten tijden in de wetgeving zijn periodes waarin vissen paaien en er bijgevolg niet op mag gevist worden. We onderscheiden twee types van gesloten tijden.

- De algemeen gesloten tijd lopende van 16 april t.e.m. 31 mei : In deze periode mag in principe niet gevist worden in de binnenwaters waarop de wetgeving van toepassing is. Het is een periode waarin de meerderheid van de vissoorten paait.
- De specifieke gesloten tijden voor :
  - Zalmachtigen en barbeel : van 1 oktober t.e.m. 31 mei
  - Snoek : van 1 januari t.e.m. 31 mei

In het eerste geval mag er helemaal niet gevestigd worden, in het tweede geval is de visserij op specifieke soorten verboden. De wetgeving voorziet voor de snoek dus een langere bescherming dan voor de overige roofvissen zoals baars en snoekbaars. De salmoniden laten we hierbij even buiten beschouwing.

De bescherming van de snoek wordt vooral gerealiseerd door een beperking van de toegelaten hengelmethodes. Het is tijdens de gesloten tijd voor snoek namelijk verboden gebruik te maken van levende of dode visjes en van kunstaas geschikt om snoek te vangen.

Bij deze regeling kunnen volgende kanttekeningen gemaakt worden:

- √ De startdatum van de gesloten tijd op 1 januari ligt iets vroeger dan strikt noodzakelijk voor de bescherming van het paaiproces. Visserijbiologisch gezien is vooral de bescherming van kwetsbare paarijpe vrouwtjes, die vol met eieren zitten, aangewezen. Daarom lijkt een sluiting van de visserij op snoek vanaf ongeveer maart meer aangewezen.
- √ Het verbod tot het gebruik van kunstaas “geschikt om snoek te vangen”, is een voor interpretatie vatbare omschrijving.
- √ Hoewel de geest van de wet wel duidelijk is, kan een betere omschrijving van de aassoorten voor roofvis misbruiken voorkomen. Zo is het aangewezen om in de wet ook over “stukjes vis” te spreken. Het kan ook nuttig zijn om een omschrijving van het begrip “kunstaas” te maken, aangezien het aanbod aan kunstmatige aassoorten, ook voor het hengelen op niet-roofvissen, sterk toeneemt.

Uitzonderingen op de gesloten tijden

Met betrekking tot de gesloten tijd zijn er twee uitzonderingen die (on)rechtstreeks verband houden met het hengelen op roofvis.

- Hengelen in de paaitijd en nachtvisserij
Op een aantal binnenwateren is het ondanks de gesloten tijd toch toegelaten te hengelen. Hetzelfde geldt voor de nachtvisserij, wat in principe ook verboden is (zie tabel in Gids voor de sportieve visser). Twee bindende voorwaarden zijn dat elke gevangen vis onmiddellijk moet worden teruggezet en dat het gebruik van levende of dode aasvisjes en kunstaas geschikt om snoek te vangen is verboden.
Vooral deze laatste voorwaarde is van belang voor de bescherming van de roofvisstand.
- Snoekbaarsvisserij. Op een aantal binnenwateren is het ondanks de gesloten tijd voor snoek toegelaten te vissen met levende of dode aasvisjes en met kunstaas geschikt om snoek te vangen (zie tabel in Gids voor de sportieve visser). Deze uitzondering kwam er in 1992 om de visserij op snoekbaars, in wateren die weinig of niet geschikt waren als biotoop voor snoek, niet nodeloos onmogelijk te maken. De lijst met zogenaamde “snoekbaarswaters” heeft intussen al enkele aanpassingen ondergaan.

Bemerkingen bij deze uitzonderingen zijn :

- √ Het objectief aanduiden van uitzonderingswaters voor “snoekbaarsvisserij” is soms moeilijk. Enkel hengelvangsten gebruiken zoals nu vaak gebeurt, is niet voldoende. Te vaak wordt ook het aanbod (of gebrek) aan hengelmogelijkheden op snoekbaars in een regio meegenomen in de argumentatie voor het aanduiden van “snoekbaarswaters”. Het viswatertype is bovendien geen statisch gegeven. Wateren kunnen bijvoorbeeld evolueren van meer troebele wateren naar heldere plantenrijke wateren of omgekeerd, waardoor verschuivingen in de visstand kunnen optreden. Een regelmatig update van de ‘snoekbaarswaters’ in de regelgeving is daarom aangewezen, maar in de praktijk moeilijk uitvoerbaar. Momenteel staan er al enkele wateren in deze lijst waar geen snoekbaars aanwezig is en waar de regelgeving kan misbruikt worden om toch op snoek te vissen. Uiteraard kan dit niet de bedoeling zijn van de wetgever.

- √ Er zijn signalen dat de snoekbaarsstand onder (hengel)druk staat. Het aanduiden van uitzonderingswaters voor snoekbaarsvisserij kan hiermee in vraag worden gesteld.
- √ Het aanduiden van een algemeen gesloten tijd voor roofvis (desnoods met latere startdatum), is als beschermende maatregel logischer dan het huidige artificiële onderscheid tussen de “snoekbaarswaters” en overige waters. Het zou tevens een einde maken aan heel wat verwarring en onduidelijkheid op het terrein, niet alleen bij hengelaars, maar ook bij de handhavers.

Minimummaten voor roofvis

De visserijwetgeving voorziet voor een aantal (roof)vissen minimummaten beneden welke de vangst onmiddellijk moet worden teruggezet. Bedoeling hierbij is dat een vis zich minstens éénmaal moet kunnen voortplanten alvorens eventueel meegenomen te worden. Dit is vooral van belang voor soorten die om diverse redenen minder goed reproduceren in onze waters en waarvan een te sterke onttrekking de populaties in gevaar kan brengen. Bij een duurzame visserij moet de onttrekking in evenwicht zijn met de natuurlijke aangroei van de populatie. Een bijkomend argument voor roofvis is zijn regulerende werking op o.a. karperachtigen of zieke en zwakkere vissen.

Bovendien hebben roofvissen vaak een vrij hoge consumptiewaarde, wat een hogere onttrekking in de hand werkt.

In dit verband is volgende bepaling uit de wetgeving interessant om te vermelden :

“De lengte van de vis wordt gemeten in rechte lijn van de punt van de bek tot het uiteinde van de staartvin. Daarom mag de visser, terwijl hij aan het vissen is, geen gevangen vissen onder zich hebben waarvan de kop of de staart zouden verwijderd zijn.”

De wetgeving voorziet volgende minimummaten :

- Snoek : 45 cm. Hierop geldt tot eind 2006 een uitzondering : het meenemen van snoek is verboden, elke gevangen vis moet onmiddellijk en voorzichtig in het water van herkomst worden vrijgelaten.
- Snoekbaars : 40 cm. Vanuit de hengelsector werd recent de vraag gesteld om deze te verhogen. Het optrekken van de minimummaat van snoekbaars, naar de range 45-50 cm, resulteert populatiedynamisch in de bijkomende bescherming van minstens 1 jaarklasse (doorgaans 4^e jaar), die aan de rekrutering kan deelnemen. Naast de toename van de biomassa zal ook de toegenomen rekrutering (1 extra jaarklasse) bijdragen tot evenwichtigere snoekbaarspopulaties. Bovendien zullen de oogstbare snoekbaarzen groter zijn en de hengelvangsten aantrekkelijker worden.
- Baars : heeft momenteel geen minimummaat, hoewel daarvoor wel eens gepleit wordt. Motivatie daarbij is de geringe vangst van grote baarzen in de binnenwaters. Vraag is of dit komt door het wegvangen van grote vissen of door dwerggroei (overbevolking met kleine baars). Beide argumenten hebben allicht hun lokale waarheid.
- Beekforel : 25 cm. Wordt hier niet verder behandeld.

De laatste jaren wordt steeds vaker om emotionele redenen gevraagd om de minimummaat van roofvissen te verhogen of het meenemen zelf geheel te verbieden. Dit is vooral het geval voor snoek. Het vangen van (grote) roofvissen heeft voor een toenemende groep hengelaars een grote belevingswaarde die ruimschoots opweegt tegen het culinaire aspect.

Vlaanderen balanceert wat dit betreft op de grens van twee “culturen”; ten noorden van ons is het gebruikelijk om met name snoek steeds terug te zetten, in zuidelijke richting gaat deze vis doorgaans veel sneller richting keuken.

Het gebruik en vervoer van levende (ondermaatse) aasvisjes

Het onttrekken en vervoeren van levende vissen afkomstig uit wateren waarop de visserijwet van toepassing is, werd verboden in 1999. De motivatie hiervoor was het tegengaan van het wegvangen van (pas uitgezette) vis uit openbaar water voor bevolking van private waters. Deze regeling heeft niet specifiek betrekking op roofvis, maar is in de praktijk eerder van toepassing op karperachtigen. Toch had het verbod onrechtstreeks gevolgen voor roofvishengelaars; het gebruik van levende aasvisjes werd er namelijk door bemoeilijkt. Bijgevolg werd volgende uitzondering voorzien in de wetgeving : *“Een hengelaar mag maximaal 20 levende aasvisjes bezitten en levend vervoeren, ongeacht hun minimummaat en hun herkomst.”*

Hiermee werd tevens een afwijking gegeven op geldende minimummaten, iets wat voorheen enkel voorzien was voor het gebruik van blankvoorn als aasvis.

Al gauw echter bleek deze uit goedwil gecreëerde “achterdeur” in de wetgeving te ver open te staan. Het begrip “aasvisje” werd – zowel wat soorten als maten betreft– wel erg ruim geïnterpreteerd. Bijgevolg werd in 2003 door de wetgever bepaald *dat aasvisjes niet groter dan 15 cm mogen zijn en ze moeten behoren tot de volgende soorten: alver, blankvoorn, blei, brasem, rietvoorn, riviergrondel en winde.*

Ook bij deze regeling kunnen kanttekeningen gemaakt worden:

- √ De wetgeving geeft geen definitie van een “aasvisje”. Men hoeft dus niet specifiek op roofvis te hengelen om ondermaatse “aasvisjes” in bezit te hebben en te vervoeren. Bijgevolg kan elke hengelaar de omschreven ondermaatse vissen in het leefnet behouden.
- √ Controle op het in bezit hebben van ondermaatse vis is erg omslachtig geworden. Zowel de controlerende overheid als de hengelaar kunnen voor verwarrende situaties komen te staan. Wie bijvoorbeeld 10 levende windes van 10-12 cm in het leefnet heeft is niet in overtreding (aasvis < 15 cm, maximaal 20 stuks). Is daar echter een winde bij van 17 cm, dan is er wel sprake van een overtreding, want deze voldoet enerzijds niet aan de maximummaat van 15 cm voor aasvisjes en anderzijds ook niet aan de minimummaat van 25 cm voor winde. Vanaf 25 cm mag de winde wel levend bewaard worden, ongeacht het aantal, maar eventueel vervoer moet dan weer in dode toestand gebeuren (verbod vervoer levende vis).
- √ De wettekst spreekt enkel van “levende” ondermaatse aasvisjes. In de geest van de uitzondering kan men aannemen dat dit ook geldt voor dode aasvisjes, maar echt duidelijk is dit niet. Wie ondermaatse dode aasvisjes gebruikt kan dus terecht beginnen twijfelen of dit conform de wetgeving is. Nochtans is dit een veelgebruikte visteknik.

Op het terrein baart de complexe regeling aangaande aasvisjes meer dan eens kopzorgen, niet in het minst bij wie toezicht houdt op de wetgeving. Het gebruik beperken tot enkel dode aasvisjes zou alleszins de wetgeving op meerdere vlakken erg vereenvoudigen. Ook de terugzetsplicht van snoek zou doelmatiger worden, aangezien er nog steeds heel wat snoeken sneuvelen door het diep slikken van een levende aasvis.

Dit is echter een erg gevoelige materie in de visserijwereld, zoals eerder al bleek bij de invoering van het verbod op het gebruik van de levende aasvis in Nederland. Ook het aspect dierenwelzijn komt hier immers om de hoek kijken. Iets wat in visserijtermen nog steeds een moeizaam hanteerbaar criterium is.

Zones met visverbod

Om diverse redenen kan volgens de wetgeving een al dan niet tijdelijk visverbod aangeduid worden langs het water. Geen van deze verbodzones is specifiek bedoeld voor roofvis, maar deze kan in de praktijk wel een belangrijke rol spelen in de motivering.

Voorbeelden zijn o.a.

- Visverbod in de buurt van elke stuw, sluis, verlaat, gat, schuif, watertoevoer en monding van een zijrivier waarvoor een gebied van visverbod ter plaatse aangeduid is. Niet zelden zijn dit plaatsen waar zich problemen voordoen met stroperij op (ondermaatse) roofvis, vnl. snoekbaars.
- Visverbod in paaiplaatsen aangeduid door de bevoegde dienst. Hoewel paaiplaatsen in onze binnenwateren meestal aangelegd worden ten bate van karperachtigen, trekken ze ook heel wat roofvissen aan door de aanwezigheid van prooivis en waterplanten. In een aantal gevallen worden echter ook specifieke paaizones voor bijvoorbeeld snoek aangelegd.

Visserijtechnieken

Zoals in de inleiding reeds werd aangehaald, ondergaat de visserij op roofvis een sterke technische evolutie. Vooral het aanbod en de variatie aan kunstaas is deze dagen enorm groot. Samen met steeds sterker en dunner wordende lijnen laat dit bijzonder efficiënte hengeltechnieken toe, die zelfs de meest schuwe roofvissen kunnen misleiden. Ook het boothengelen op roofvis neemt sterk in populariteit toe, hoewel in Vlaanderen daarvoor de mogelijkheden nog beperkt zijn. Het gebruik van sonar (zgn. fish-finders) en GPS apparatuur laat toe om efficiënt goede visstekken en/of vis op te sporen, vooral op grote waters zoals de Grensmaas en de aanhorende grindplassen.

Onze wetgeving beperkt zich wat aassoorten en technieken betreft tot het aantal hengels en haken en verder enkele algemene gebruiksvoorwaarden voor aasvisjes en kunstaas. Men kan zich daarbij afvragen of de wet moet inspelen op de huidige technische “revolutie”. De verbeterde technieken leiden enerzijds tot meer hengeldruk op de roofvisstand, maar ze bezorgen anderzijds vele vissers het hengelplezier dat deze discipline juist zo aantrekkelijk maakt. Bovendien laten de moderne technieken toe om de vangst ongeschonden terug te zetten, iets wat van de klassieke visserij met de levende aasvis vaak niet kan gezegd worden. In beide gevallen echter speelt de ingesteldheid van de hengelaar een grote rol.

De wetgever is zich ervan bewust dat een te betuttelende aanpak geen oplossing biedt voor dit technisch vraagstuk, maar het lijkt niet onlogisch om de toenemende hengeldruk te compenseren door beschermende maatregelen zoals een meeneembepanking of een volledig gesloten periode voor alle roofvis. Enkel zo kan de roofvisstand duurzaam beheerd en bevist worden zonder het hengelplezier verregaand aan banden te leggen.

Handhaving.

Een doelmatige handhaving begint bij een duidelijke wetgeving. Duidelijk is spijtig genoeg niet noodzakelijk eenvoudig, daarvoor is de visserijmaterie te gespecialiseerd. De visserijwetgeving vraagt dus enerzijds om een gespecialiseerde handhaving, terwijl anderzijds een aantal basisregels vlot afdwingbaar moeten zijn door de overheid. Het zijn immers de elementaire regels (o.a. bezit visverlof, maximaal twee hengels, respecteren minimummaten) die zowel het algemene imago van de hengelaar als de sfeer aan de waterkant bepalen. Uit klachtmeldingen blijkt immers dat overtredingen hiertegen als het meest storend worden ervaren.

De populariteit van het hengelen op roofvis maakt dat een aanzienlijk deel van de visserij-overtredingen met deze discipline verband houdt. Zo had in de provincie Antwerpen in 2005 en 2006 ruim 30% van alle vastgestelde overtredingen te maken met roofvis. Uiteraard

kan dit beeld verschillen per regio, maar het markeert wel een aandachtspunt voor handhaving. Verder kan opgemerkt worden dat de hengelaar op roofvis vaak mobieler is dan andere hengelaars. De gevangen vis wordt ook minder in een leefnet bewaard. Overtredingen “op heterdaad” vaststellen is dus meestal niet zo evident. Daarom kan het waargenomen percentage roofvis-overtredingen ook best een onderschatting van de werkelijke toestand zijn. Kenmerkend is wel dat deze overtredingen bijna uitsluitend te maken hebben met consumptiemotieven.

We onderscheiden in het algemeen twee soorten overtredingen;

- “Gewone” overtredingen : inbreuken gepleegd door individuen, met het oog op persoonlijk gebruik van de vangst. Typische voorbeelden daarvan zijn :
  - ✓ Behoud ondermaatse snoekbaars : vaak in “gekuiste” toestand om twijfel te zaaien over de werkelijke maat.
  - ✓ Vissen met meer dan twee hengels : vaak is de derde hengel een “bijlegger” of kunstaashengel bedoeld voor roofvis.
  - ✓ Meenemen van snoek : dit blijft een probleem.
  - ✓ Gebruik van aasvisjes of kunstaas wanneer dit niet toegelaten is.
  - ✓ Vissen tijdens de algemeen gesloten tijd.
  - ✓ Vissen in aangeduide verboden zones : o.a. koelwaterlozingen, sluizen.
- Georganiseerde overtredingen – stroperij : inbreuken gepleegd door meerdere personen en/of met meerdere betrokkenen, met het oog op het illegaal ten gelde maken van de vangst.

Het is spijtig te moeten vaststellen dat georganiseerde stroperij steeds vaker gesignaleerd wordt aan onze binnenwaters. Met name snoekbaars is hiervoor een geliefd doelwit vanwege zijn culinaire kwaliteiten en zijn aantrekkelijke marktwaarde. Personen die bij dergelijk stroperij betrokken zijn, hebben doorgaans een heel ander profiel dan de doorsnee Vlaamse hengelaar. In een poging om voldoende omzet te realiseren wordt echter niet zelden de gewone hengelaar benaderd om zijn vangst te verkopen. Dit leidt weer tot ergernis en conflicten langs de waterkant, waardoor het probleem ook een sociale dimensie krijgt.

Het is duidelijk dat de handhaving op dit niveau niet enkel uitvoerbaar is op basis van de visserijwetgeving. Het Agentschap voor Natuur en Bos dient daarvoor de hulp van andere partners zoals het Voedselagentschap – FAVV in te roepen. De wetgeving inzake de handel in vis, welke de bevoegdheid is van het Voedselagentschap, stelt immers dat elke vis die in het handelscircuit terecht komt, moet gekeurd worden en aan diverse voorwaarden dient te voldoen inzake transport, bewaring en hygiëne. In de praktijk is het dus voor een gewone hengelaar onmogelijk en verboden om zelf gevangen vis door te verkopen. Vis meenemen mag dus wel, maar dan voor eigen consumptie.

Zolang het gaat om maatse vis, staat er echter geen beperking op het meenemen van dode (roof)vis, hoe groot het aantal ook is. Een meeneembepanking zou daarom een middel kunnen bieden om de grote stroperij ook op basis van onze visserijwetgeving aan te pakken, terwijl een beperkte “duurzame” oogst voor de recreatieve visser toch mogelijk blijft.

Keuzes voor een duurzaam roofvisbeheer.

Uit het voorgaande zal duidelijk zijn dat het visserijbeleid voor belangrijke keuzes staat wat betreft het roofvisbeheer voor de komende jaren. De duurzaamheid die daarbij wordt nagestreefd is dubbel; het vrijwaren en waar mogelijk uitbreiden van de roofvisstand en de hengelmogelijkheden op roofvis. Het enige afdwingbare instrument hiervoor is de visserijwetgeving. Als aanzet voor het panelgesprek in het namiddagprogramma willen we daarom als overheid graag volgende onderwerpen weerhouden :

- ✓ Terugzetsplicht snoek.
- ✓ Gesloten tijd roofvis.
- ✓ Minimummaten snoekbaars en baars.
- ✓ Meeneembepanking snoekbaars.
- ✓ Gebruik van de levende aasvis.
- ✓ De “nieuwe” roofvissen zoals roofblei en meerval.

De ervaring leert echter dat zonder de juiste hengelethiek er langs het water maar moeizaam vooruitgang geboekt wordt. Het belang van een nageleefde Code voor Roofvishengelaars mag bij deze dus niet ontbreken.

Rudi Yseboodt
Agentschap voor Natuur en Bos
